

УДК 37.015.3:005.32]:811.111'36-047.23
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/30.212574>

Алла НИПАДИМКА,
orcid.org/ 0000-0003-3267-6323
доктор філософії з галузі «Гуманітарні науки. Філологія»,
старший викладач кафедри сучасних європейських мов
Київського національного торговельно-економічного університету
(Київ, Україна) a.nypadymka@knute.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ СВІТЛИН ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються способи, прийоми й переваги застосування візуального матеріалу (світлин) як одного з найбільш ефективних способів мотивації й викладу навчального матеріалу під час вивчення граматики на заняттях з англійської мови. У нашому дослідженні формою дії учнів у процесі проведення уроку є тільки практичні дії, пов'язані з візуальним характером подання інформації: учень бачить зображення, котре ілюструє текст, намагається правильно зрозуміти запропонований йому матеріал, виконує вправи до ілюстрації й тексту.

Мета дослідження – зосередити увагу на використанні наочного методу подання навчального матеріалу, пояснивши, як застосування світлин допомагає учням засвоїти граматику та взаємодіяти з різноманітними завданнями, текстами, що допомагає їм глибше зрозуміти предмет. Дослідження обмежується використанням світлин на уроках англійської мови з метою вдосконалення навичок академічної граматики учнів, критичного аналізу зображення та критичного мислення.

Використання світлин у процесі вивчення граматики англійської мови створює комфортне середовище на уроці, яке дає учням більш глибоке розуміння теми: вони стають більш уважними, зосередженими, активними, зацікавленими й більш мотивованими. Разом зі світлинами учні отримують інформацію, котру вони сприймають і переробляють, доповнюють своїм досвідом і трансформують під своє сприйняття. Світлина, як результат творчості або професійної діяльності фотографа, як сучасний спосіб візуалізації, розвиває когнітивну активність учнів, впливає на формування граматичних навичок і використання їх у мові, не тільки викликає щире цікавство до самого процесу навчання на уроці англійської мови, але й заохочує учнів до вивчення граматики. Завдання з використанням світлин на уроках іноземної мови є методично доцільними, вони формують здатність уступати в комунікативні відносини, готовність і бажання взаємодіяти з іншими, впевненість у собі, почуття толерантності. Такий метод навчання робить незабутнім або найбільш ефективним вивчення граматики і сприяє розвитку повного спектру когнітивних умінь: умінню знаходити потрібну інформацію, аналізувати її, осмислювати, порівнювати, усвідомлювати, робити висновки, рефлексувати тощо.

Ключові слова: граматика англійської мови, англійська мова, візуальний спосіб, мотивація, світлина, ілюстрація, ілюстративний матеріал, критичне мислення.

Alla NYPADYMKА,
orcid.org/ 0000-0003-3267-6323
Doctor of Philosophy of “Humanities. Philology”,
Senior Lecturer at the Department of Modern European Languages
Kyiv National University of Trade and Economics
(Kyiv, Ukraine) a.nypadymka@knute.edu.ua

USING PHOTOGRAPHS AS A WAY TO INCREASE STUDENTS' MOTIVATION IN LEARNING ENGLISH GRAMMAR

The article looks into visual method of presenting educational material, explaining how photographs help students to learn grammar and interact with a variety of tasks and texts which give them a deeper understanding of the subject. The research is limited by using photographs in English lessons in order to improve students' academic grammar skills, critical image analysis and critical thinking.

In this article, the author share tips with examples of using photographs in the English lessons to make grammar memorable and exciting for pupils. The research focuses on relevant and informative content of the photos, which concentrate, attract students' attention and motivate them to learn.

Used sequentially and appropriately, grammar exercises given to the photo can provide the experience base pupils require in order to profit from listening, reading, speaking and writing. The use of photographs in the study of English grammar creates a comfortable environment in the classroom, which gives students a deeper understanding of the topic: they become more attentive, focused, active, interested and more motivated. Students receive information that they process, supplement with their experience and transform into their perception and knowledge. Photograph, as a result

of creativity or professional activity of photographer and as a modern way of visualization, develops students' cognitive activity, influences on the formation and use of grammar skills in English language, arouses sincere interest not only to the learning process, but also encourages students to study English grammar.

In conclusions. The research emphasizes the fact that the use of photographs in the study of English grammar as the method of teaching can help students achieve competence in the foreign language and must be used sensibly, purposefully, systematically and on a regular basis. Tasks with the use of photos in foreign language lessons are methodically appropriate, they form the ability to communicate, willingness and desire to interact with others, self-confidence, a sense of tolerance. This method of teaching makes the study of grammar unforgettable or the most effective and promotes the development of cognitive skills.

Key words: English grammar, English language, visual method, motivation, photograph, illustration, illustrative material, critical thinking.

Постановка проблеми. Зміст навчання можна проаналізувати на різних рівнях: як на рівні навчального плану, так і на рівні навчальної ситуації, на котрому реалізується будь-яка частина навчального плану. Наведені нижче методичні рекомендації беруть до уваги різні аспекти змісту навчання і служать потребам конкретної навчальної ситуації. Оскільки викладач не може систематично імпровізувати, то йому необхідно провести попередній дидактичний аналіз навчального матеріалу. Ми розглянемо коротко лише те питання, як за допомогою візуального способу викладу навчального матеріалу, а саме світлин, зробити незабутнім або найбільш ефективним вивчення граматики на уроках англійської мови. Проблема навчання учнів граматиці належить до завжди актуальних проблем. Багаторічний досвід роботи у школі та закладі вищої освіти показує, що як мінімум 50% учнів дуже погано орієнтуються у граматичних правилах, не вміють застосовувати їх на практиці, не люблять учити граматичні правила та вважають граматику складною, нудною й неприємною частиною навчального процесу.

Аналіз досліджень. За останні роки проведено багато досліджень проблеми навчання англійської мови з використанням різних методів та прийомів. Було досліджено прямий, вербальний, аудіолінгвальний, аудіовізуальний та візуальний методи. Дослідженню метода візуалізації як невід'ємного складника навчального процесу приділяли увагу С. В. Арюткін, Г. В. Брянцева, С. А. Герасимова, В. П. Кузовлев, Е. О. Макарова, Н. М. Манько, Є. В. Полякова, А. Ф. Пухов, С. В. Селеменев, С. І. Сергеев, Д. М. Шеховцова та інші дослідники. Активний метод візуалізації і структурування інформації в педагогіці вищої школи як елемент психофізіологічного захисту вивчали О. С. Булгакова, С. А. Буркова; використання технологій візуалізації даних, інфографіки та інтелектуальних мап у викладанні іноземної мови розглянуто та досліджено Б. М. Салюк; сучасні методи вивчення іноземних мов, а саме метод поліекранної технології досліджували О. Л. Маліновська, С. Р. Масон; резервні можли-

вості використання прийомів візуалізації у процесі навчання аудіювання учнів початкової школи та результативність впливу візуальних компонентів на навчання молодшого школяра досліджували Ю. Л. Кравченко, І. В. Самойлюкевич.

І хоча методи і прийоми використання візуального матеріалу на уроках іноземної мови активно вивчаються дослідниками, однак роль візуалізації навчально-виховного процесу в мотивації учня і способи застосування саме світлин для вирішення завдань із граматики майже не досліджувались у педагогічній науці і практиці. Ми пропонуємо розглянути застосування візуального матеріалу (світлин) на уроках іноземної мови на прикладі завдань для вивчення граматичного матеріалу й показати, як це сприяє аналітичному, дбайливому та виваженому стилю навчання.

Мета статті – розглянути способи, прийоми й переваги застосування візуального матеріалу (світлин) як одного з найбільш ефективних способів мотивації й викладу навчального матеріалу під час вивчення граматики на заняттях з англійської мови. У контексті нашого дослідження, вслід за Арістовою Н. О., мотивація навчання розглядається «як певна система зовнішніх і внутрішніх мотивів навчання, ієрархія та взаємодія яких складається під впливом педагогічних умов, має багаторівневу структуру, рівні сформованості якої можна оцінити за визначеними критеріями та показниками, котрі відображають ставлення суб'єктів навчання до дисципліни, яку вони вивчають, та формування якої здійснюється в кілька послідовних етапів» (Арістова, 2015: 17).

Виклад основного матеріалу. Визначаючи кінцеву мету уроку, часто забувають, що її досягненню передуює сам навчальний процес, певні дії учнів. Ці дії, форми роботи визначаються викладачем, з огляду на поставлену ним кінцеву мету. За їх допомогою викладач активізує дії учнів і підводить їх до кінцевої мети уроку. У нашому дослідженні формою дії учнів у процесі проведення уроку є тільки практичні дії, пов'язані з візуальним характером подання інформації: учень бачить зображення, котре ілюструє текст, намагається

правильно зрозуміти запропонований йому матеріал, виконує вправи до тексту та ілюстрації.

Заняття з використанням навіть хороших тренувальних вправ можуть набриднути учням і викликати втому, зниження інтересу до занять, появу відчуття невиконаності та відставання і, як результат, небажання вчити граматику в майбутньому. Тому варто уважно продумати питання про тривалість таких вправ, зміст тексту та інформативність ілюстративного матеріалу. Коли зміст запропонованого тексту є релевантним та інформативним, учні зосереджуються та мотивуються до навчання, а коли діяльність дозволяє персоналізувати освітній процес, вони мають більше шансів закріпити вивчені граматичні правила та запам'ятати нові. Одним з обмежень під час роботи із вправами до тексту та ілюстраціями є те, що весь їх лексичний і граматичний матеріал повинен бути знайомим учням. Адже основним призначенням таких вправ є автоматизація певних граматичних конструкцій і стереотипних висловлювань. Якщо ж ці речення будуть містити багато важкої лексики або незнайомих граматичних структур, то труднощі в засвоєнні матеріалу збільшаться.

Перший етап: вибір ілюстрації. Це вже не новина, що впровадження та активне застосування інтерактивних технологій на уроках іноземної мови значно полегшує засвоєння англійської мови й підвищує якість навчання, тому що застосування ІТ стало невід'ємною частиною життя й освіти. Інтернет спростив, розповсюдив й урізноманітнив способи навчання мови і водночас полегшив працю викладача в пошуку ілюстративного матеріалу. Серед різноманіття візуальних засобів ми обираємо світлину як сучасний ілюстративний матеріал, здатний транслювати інформацію. «Демонстрація фотографії як матеріалу дослідження дає можливість читачеві самостійно інтерпретувати зображення, проводити власний аналіз представлених вивчених документів. Застосування фотографії породжує діалог і залучає читача в дискусію про суб'єктивність інтерпретації даних» (Захарова, 2008: 158). Коли викладач підбирає ілюстрацію до тексту, аудіювання, письмового завдання, він повинен розуміти, що правильно підібрані ілюстрації, цікавий текст спонукають учнів до критичного мислення, мають трансформаційне значення, посилюють пізнавальну здатність до критичного погляду на світ, пробуджують цікавість до мов. Тому ілюстративний матеріал (у нашому дослідженні – світлина) повинен бути засобом активного дослідження учнями навколишнього світу і позитивно позна-

чатись на соціальній адаптації учнів, їх настрої, увазі, сприйнятті навчального матеріалу.

Другий етап: Warm-up. Світлини «з історією» завжди привертають увагу. Наприклад, у процесі вивчення або повторення Continuous Tenses ми пропонуємо обрати відому світлину «Обід на хмарочосі» (англ. "Lunch atop a Skyscraper", New York Construction Workers Lunching on a Cross-beam – «Нью-йоркські робітники які обідають на поперечній балці») й запропонувати її учням для обговорення ще до читання тексту й до граматичних вправ, які додаються до тексту. На світлині зафіксовано обід 11 робітників, котрі сидять на балці, звисивши ноги в пустку, під час будівництва хмарочосу на висоті понад 200 метрів. До світлини можна додати безліч питань, не обмежуючись Continuous Tenses. Викладач може задати питання: "What are these people?", "What do they do / are they doing?", "What are these workers doing now?", "What are they wearing on?", "What were these workers doing before lunch?", «What are workers going to do?", "What they will be doing after lunch?", "What are they supposedly saying?", "What are they feeling while sitting there?", "What is the season?", "What is the relationship between the figures and the setting?", "How do you feel when you look at the picture?". Можна зробити висновки про наміри фотографа, давши відповіді на такі питання: хто робив світлину, які емоції відчував, як ставиться до об'єкту зображення, що намагається нам розповісти через світлину, який був намір, що його вразило, чому зробив світлину, чи можна назвати фотографа сміливою людиною тощо. Це буде "Warm-up", який підготує учнів до читання, зацікавить їх, вони захочуть дізнатись, чи правильні їхні припущення.

Третій етап: Chat. У парах або групах учні вирішують, які із запропонованих слів та словосполучень у формі Present Continuous Tense та які можуть бути пізніше використані в письмовому завданні, під час опису світлини. The Great Depression / memorable photograph / image / skyscraper / construction workers / hanging 850 feet / high above the city streets / a beam / building / progressing / working in 1931-32 / a worker's life / looking for work / are taking the risk / risking their lives / eating / having lunch / expanding / laughing / smoking / holding / in the photo / 40,000 people were hired / a mixed bag of people / out of view from the camera / taking the picture / shooting the workers / safe / dangerous / looking at / the third from the right / sitting to his right. Учителю слідкує за обговоренням і часто змінює учнів у парах. Робота в парах «дає учням можливість поміркувати, обмінятися ідеями

з партнером, а лише потім озвучити свої думки перед класом. Робота в парах допомагає досягти дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань» (Назарчук, 2012: 206).

Четвертий етап: Questions. Учні записують у зошит свої питання, які потім ставлять однокласникам чи одногрупникам: “What are these workers doing?”, “Where are they sitting?”, “How feet above the street are they sitting?”, “What are they talking about?”, “Are some of them smoking?”, “What are they holding?”, “Is each of them holding a paper lunch box?”, “What are the first and second men from the right doing?”, “What are workers eating?”, “Are they smiling?”, “Who is shooting the workers?”. Це завдання може бути обмежене використанням питань тільки у Present Continuous Tense. За допомогою питань і відповідей учні ведуть активний діалог, спрямований на пошуки вирішення проблеми, що сприяє розвитку критичного мислення та активує його.

П'ятий етап: Title. Якщо учням не відома назва світлина, то під час обговорення світлина або відповіді на питання в них виникли свої власні припущення про місце, час, героїв, учасників, їхню роботу. Тому наступним завданням може бути – придумати до світлина заголовки. Учителю звертає увагу учнів на те, що заголовок повинен бути інформативним, як у справжнього журналіста. Такі творчі, прості й ситуативні завдання забезпечують мотивацію учнів і змагальний настрій: чий заголовок буде кращим, цікавішим, смішнішим, привабливішим, чий приверне більшу увагу читачів, якщо уявити себе репортером газети The New York Times. Example: “Lunch time”, “Men at Lunch”, “Lovers of heights dine in sky”, “The best place for man talk”, “Eagles sitting on the branch”, “Do you like risk? Join us!”, “Before McDonald’s”.

Шостий етап: Reading. Учні читають заздалегідь підготовлений учителем текст до світлина й підкреслюють (випишують) речення у Present Continuous Tense. Теоретичний матеріал із граматики треба обов'язково відпрацювати на заняттях і під час читання тексту, оскільки саме багаторазове використання певних правил на практиці, а також пошуковий метод, задіяний учнями, дають позитивний результат, залишаючи в їхній пам'яті як нові слова та словосполучення, інформацію із граматики англійської мови, так і закріплення та повторення раніше вивченого матеріалу. Можна дати текст із використанням граматичних конструкцій, які вже вивчені і знайомі учням, але відомо, що результати засвоєння граматичного матеріалу стають значно вищими, а учні більш точно і швидше реагують на нещодавно вивчені

правила і слова, перевірені й закріплені відразу на практичному занятті, ніж на слова, засвоєні на день раніше. Ці результати можна пояснити теорією інтерференції, оскільки, коли тестування застосовується одразу після навчання, пам'ять виконує функцію миттєвого щита, котрий захищає щойно засвоєні слова й інформацію від перешкод або посилює шляхи їх пошуку (Ferreira, 2019: 302).

Сьомий етап: Phrase match. Учні отримують завдання скласти словосполучення, з'єднавши слова зі стовпчика «А» зі словами зі стовпчика «В». Такі вправи показують, наскільки легко учень орієнтується у правилах англійської граматики, як швидко він здатний мислити логічно і складати певні фрази, вирази тощо.

A: holding, having, sitting, looking, expanding, looking, shooting, smiling, laughing, smoking.

B: a lunch box, lunch, on the beam, for work, the city, at the photographer, the workers, to the photographer, to each other, a cigarette.

Звісно, знайти відповідності запропонованим варіантам, з'єднати слова з різних стовпчиків у словосполучення – це звичний, добре відомий і часто вживаний вид завдання. Водночас такий вид завдань логічно продовжує роботу зі світлинаю, пропонуючи вже почуті, побачені (в тексті або на дошці) словосполучення. Навіть під час виконання таких вправ викладач може викликати й підтримати позитивну мотивацію учнів, зокрема в такий спосіб: поставивши максимально конкретну найближчу мету, яка відповідає змісту досліджуваного матеріалу, пояснюючи призначення тренувальних вправ.

Восьмий етап: Characteristic. Учні пропонується обрати одного з героїв світлина й підібрати для його характеристики найбільш вдалі, на їхню думку, прикметники. Calm, modest, boring, practical, active, intelligent, stubborn, cheerful, curious, secretive, selfish, careful, crafty, sensitive, naive, loyal, moody, trusting, tolerant, friendly, energetic, confident, shy, reliable, worried, clumsy, hard-working, aggressive, careless, sensible, strong-minded, generous, self-controlled, tired, sunburnt etc. Викладач пояснює учням, що вибір прикметників не обмежується кількістю запропонованих, але обов'язковою умовою може стати, наприклад, уживання цього прикметника в реченні Present Continuous Tense: “This<...> man is not having lunch at the moment. He is <...> Ving» (V = verb). Example: «This *sad* man is not having lunch at the moment. He *is looking at* the photographer»; «This *sunburnt* man is not having lunch at the moment. He *is talking with two friends*», etc.

Дев'ятий етап: Personalization. Персоналізація є важливою частиною комунікативного підходу й передбачає справжнє спілкування, коли учні діляться інформацією про себе, використовуючи мову для вираження своїх вражень, ідей, думок, почуттів. Завдання для учнів: уявити, що на світлинці, взятій із сімейного архіву, один із робітників є предком. Учень обирає одного з героїв світлинці, щоб розповісти про нього. Учитель повинен установити часовий ліміт, наприклад, не більше двох хвилин на виступ. Краще надати учням план, за яким вони будуть будувати свою розповідь: де й коли була знята ця світлина; хто зображений на світлинці; що на ній відбувається; що робить обраний герой; чому ця світлина зберігається в сімейному архіві. Це завдання може бути як усним, так і письмовим, дозволяє вийти за межі стандартних прийомів і сприяє ефективному навчанню.

Десятий етап: Description. Викладач пропонує описати світлинку з використанням The Present Continuous Tense. Для класів, груп із поглибленим вивченням іноземної мови і з високим рівнем володіння англійською це завдання може бути більш складним: зробити опис, використовуючи більш цікаві конструкції, наприклад зворот *there is* у поєднанні з дієприкметниковим зворотом. "There are ironworkers sitting on the beam in the photo". "There is the first men from the right holding a bottle". "There are eleven workers wearing uniforms". "There are construction workers casually eating lunch across a beam hanging 850 feet in the air". Або додати до опису речення з модальними дієсловами й інфінітивом (модальні дієслова для вираження припущення): "There are eleven work-

ers sitting on the beam in the photo. They might be ironworkers or construction workers". "They must be enjoying fine weather, as they are dressed too lightly".

Висновки. На основі вищенаведених прикладів можна зробити висновок, що використання світлин у процесі вивчення граматики англійської мови створює комфортне середовище на уроці й дає учням більш глибоке розуміння теми: вони стають більш уважними, зосередженими, активними, зацікавленими, більш мотивованими. Разом зі світлиною учні отримують інформацію, яку вони сприймають і переробляють, доповнюють своїм досвідом і трансформують під своє сприйняття. Світлина, як результат творчості або професійної діяльності фотографа, як сучасний спосіб візуалізації, розвиває когнітивну активність учнів, впливає на формування граматичних навичок і використання їх у мові, не тільки викликає щире зацікавлення самим процесом навчання на уроці англійської мови, але й заохочує учнів до вивчення граматики. Якщо світлина мотивує, учні запам'ятовують не тільки її, але і граматичні конструкції та правила. Отже, завдання з використанням світлинці на уроках іноземної мови є методично доцільними, вони формують здатність уступати в комунікативні відносини, готовність і бажання взаємодіяти з іншими, впевненість у собі, почуття толерантності. Такий метод навчання робить незабутнім, захоплюючим і більш ефективним вивчення граматики і сприяє розвитку когнітивних умінь: умінь знаходити потрібну інформацію, аналізувати її, осмислювати, порівнювати, усвідомлювати, робити висновки, рефлексувати тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2015. 240 с.
2. Захарова Н. Ю. Визуальная социология: фотография как объект социологического анализа. *Журнал социологии и социальной антропологии*. 2008. Т. 11; № 1. С. 147–160.
3. Назарчук А. А., Желіхівська Т. М. Формування мотивації та інтересу до вивчення англійської мови на початковому етапі навчання. *Педагогічний дискурс*. 2012. Вип. 11. С. 202–206.
4. Djebbari Z. *Positive Psychology in Language Teaching*. Düsseldorf, 2016. 232 p.
5. Ferreira R. A., Sierra V. S., Vega S. A. Immediate testing is more beneficial than delayed testing when learning novel words in a foreign language. *Revista signos*. 2019. Vol. 52. N. 100. P. 290–305.

REFERENCES

1. Aristova N. O. Formuvannia motyvatsii vyvchennia inozemnoi movy u studentiv vyshchychkh navchalnykh zakladiv [Formation of motivation to study a foreign language in students of higher educational institutions]. Kyiv, 2015. 240 p. [in Ukrainian].
2. Zakharova N. Y. Vyzualnaia sotsyolohyia: fotohrafiya kak ob'ekt sotsyolohyicheskoho analiza [Visual Sociology: Photography as an Object of Sociological Analysis]. *Zhurnal sotsiologii i sotsial'noi antropologii*. 2008. Vol. 11; № 1. P. 147–160. [in Russian].
3. Nazarchuk A. A., Zhelikhivska T. M. Formuvannia motyvatsii ta interesu do vyvchennia anhliskoi movy na pochatkovomu etapi navchannia [Formation of motivation and interest in learning English at the initial stage of learning]. *Pedahohichnyi dyskurs*. 2012. Vyp. 11. P. 202–206. [in Ukrainian].
4. Djebbari Z. *Positive Psychology in Language Teaching*. Düsseldorf, 2016. 232 p.
5. Ferreira R. A., Sierra V. S., Vega S. A. Immediate testing is more beneficial than delayed testing when learning novel words in a foreign language. *Revista signos*. 2019. Vol. 52. N. 100. P. 290–305.